

Przedsiębiorcza Uczelnia

Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie

WYDZIAŁ NAUK HUMANISTYCZNO-SPOŁECZNYCH
W OLSZTYNIE
STUDIA PODYPLOMOWE
ORGANIZACJA TURYSTYKI SZKOLNEJ

Kazimierz Kisielew

„Kraków – kolebka dziedzictwa narodowego”

Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem

mgr Joanny Kuć

Olsztyn 2010

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Rozdział I. Analiza obszaru problemowego	4
Rozdział II. Działania projektu	9
Rozdział III. Efekty podejmowanych działań	15
Zakończenie	17
Literatura	18
Załączniki	20

WSTĘP

Priorytetem współczesnej edukacji jest nie tylko wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności określone podstawami programowymi dla poszczególnych etapów kształcenia podczas zajęć edukacyjnych, lecz również zakłada się w tym procesie czynny udział uczniów. Jedną z form pozwalającą na odejście od szkolnego werbalizmu i pobudzenie aktywności uczniów jest zorganizowanie im wycieczki szkolnej.

W niniejszej pracy została przedstawiona pięciodniowa wycieczka do Krakowa skierowana do uczniów ostatniej klasy szkoły podstawowej i młodzieży gimnazjalnej. Zaprezentowano jej cele, szczegółowy harmonogram pobytu (z podziałem na dni i godziny) oraz podsumowanie wyjazdu wraz z przewidywanymi jej końcowymi efektami i wskazaniem do dalszej pracy.

Wybór miejsca docelowego wycieczki został podyktowany kilkoma czynnikami. Przede wszystkim Kraków ze swoją bogatą historią i licznymi zabytkami kultury materialnej jest miejscem unikatowym nie tylko w skali kraju, ale i świata¹. Pobyt w tym mieście zapewnia nie tylko możliwość bezpośredniego poznawania dóbr kultury materialnej i dziedzictwa narodowego, ale również pozwala na pobyt uczestników w teatrze bądź kinie i daje możliwość spędzenia wolnego czasu w ciekawej formie (rejs statkiem po Wiśle, oglądanie zwierząt w ogrodzie zoologicznym).

Tak szerokie spektrum pozwoli zarówno uczniom jak i nauczycielom na pełniejsze, a zarazem zróżnicowane wykorzystanie czasu wycieczki. Po powrocie zaś umożliwi szerokiemu gronu nauczycieli uczących w danej szkole na wykorzystanie podczas zajęć lekcyjnych wiedzy i umiejętności zdobytych przez uczniów w trakcie wyjazdu.

---

¹ Najstarszy obszar Krakowa – Stare Miasto otoczone Plantami, zostało wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO w roku 1978. Patrz: http://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_Miasto_w_Krakowie.

Rozdział I

Analiza obszaru problemowego

Zgodnie z zapisami rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki², szkoły mogą organizować je uczniom w różnorodnych formach, w tym w formie wycieczek szkolnych odbywających się w ramach zajęć lekcyjnych. W swojej najprostszej definicji wycieczka szkolna jest wyjściem lub wyjazdem grupy uczniów w teren pod opieką nauczyciela. Powinna między innymi zapewnić im możliwość poznania ojczyzestego kraju, służyć poszerzaniu wiedzy z różnych dziedzin życia społeczno-kulturalnego oraz upowszechniać formy aktywnego wypoczynku. Ponadto wspomaga rodzinę i szkołę w procesie wychowania młodego człowieka i przeciwdziałaniu patologii społecznej oraz wspiera w poznawaniu zasad bezpiecznego zachowania się w różnych sytuacjach³.

Z założenia każda forma krajoznawstwa i turystyki organizowana przez szkołę powinna wpisywać się w zaplanowane do realizacji przez placówkę cele wychowawcze i dydaktyczne. Wycieczki szkolne służą przede wszystkim poszerzaniu wiedzy zdobywanej w czasie zajęć lekcyjnych, rozwijaniu aktywności poznawczej oraz zainteresowań uczniów różnymi dziedzinami życia. Dzięki uczestnictwu w nich powinni oni poznawać najbliższą okolicę, następnie region, a w kolejnych etapach edukacyjnych

---

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr 135, poz. 1516 z 2001 r).

³ Tamże. Ponadto szczegółowe zasady dotyczące bezpieczeństwa podczas wycieczek szkolnych określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne ((Dz. U. Nr 57, poz. 358 z 1997 r.).

wskazane byłoby zapoznanie ich z dziedzictwem narodowym innych części kraju⁴.

Podczas wspólnego wyjazdu kształtują pozytywne wzorce charakteru. Uczestnicy uczą się zasad współżycia i współdziałania w grupie rówieśniczej. Mogą odkrywać bądź rozwijać swoje indywidualne zamiłowania i zainteresowania, zaś poprzez samodzielne poznawanie – utrwalają i wzbogacają swoją osobowość.

Należy również pamiętać, że wycieczka jest także formą wypoczynku, podczas której uczniowie uczą się pożytecznie, w zaplanowany i zorganizowany sposób spędzać czas wolny. Wyjazd dostarcza im wrażeń, radości i satysfakcji, pomagając w integracji grupy.

Planowana wycieczka do Krakowa skierowana jest do uczniów klas I-III gimnazjum (uczniowie w wieku 13-16 lat), ewentualnie mogą wziąć w niej udział uczniowie klasy VI szkoły podstawowej (wiek – 12 lat). Optymalna grupa uczestników to około 20-25 osób oraz dwoje opiekunów⁵.

Zarówno w programie historii jak i języka polskiego w klasach IV-VI oraz w gimnazjum zawarte są treści dotyczące nie tylko powstania państwa polskiego i kształtowania się jego państwowości (Kraków jako siedziba polskich władców odegrał w tym niepoślednią rolę), ale znajdują się również treści poświęcone zabytkom kultury „złotego wieku”. Prezentuje się także postacie królów i wybitnych osób, które miały wpływ na polityczny

---

⁴ A. Gumowski, *Zadania dydaktyczno-wychowawcze krajoznawstwa i turystyki wynikające z podstaw programowych*, [w:] *Krajoznawstwo i turystyka w szkole*, praca zbiorowa pod red. A. Gordon, Warszawa 2003, s. 15.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr 135, poz. 1516 z 2001 r.) nie określa dokładnie, iloma uczniami podczas wycieczki szkolnej może opiekować się jeden nauczyciel. Zdrowy rozsądek podpowiada, iż w tym wypadku powinno być dwoje opiekunów. Te sporną kwestię precyzuje nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania. Znowelizowane rozporządzenie wejdzie w życie 1 marca 2010 roku.

i kulturalny obraz naszego kraju⁶. Kraków jako docelowe miejsce wycieczki szkolnej spełnia te wszystkie kryteria.

Nic tak nie rozwija poczucia przynależności narodowej i narodowej dumy oraz wyobraźni młodego człowieka, jak możliwość bezpośredniego obcowania zarówno z pozostałościami unikatowej kultury materialnej jak i tej wysokiej. Projekt wycieczki skierowany jest do uczniów uczących się w małych, wiejskich lub gminnych, szkołach, którzy mają ograniczone możliwości poznawania historii i kultury swojego kraju. Nie najlepiej w tym zakresie przedstawia się również dostępność do instytucji kultury takich jak teatr bądź kino.

Często jest to spowodowane nie tylko wysokim bezrobociem i związanym z nim brakiem środków finansowych⁷, ale wpływ na to ma niska mobilność rodziców i brak świadomości, jak ważnym czynnikiem rozwoju intelektualnego dziecka jest jego udział we wszelkiego typu wycieczkach. Brakuje im inicjatywy i nie widzą potrzeby organizowania wyjazdów swoim dzieciom.

W związku z powyższym, często historię Polski dzieci i młodzież poznają głównie z książek przedmiotowych, albumów dostępnych w szkolnej bibliotece i pomocy dydaktycznych przyniesionych przez nauczycieli. Ze względu na te wszystkie uwarunkowania, trudno jest rozwijać wśród takich uczniów poczucie tożsamości narodowej i dumy z kraju, w którym żyją. Wycieczka do Krakowa, wciąż kulturalnej, a przez kilka wieków również politycznej, stolicy Polski i wskazanie uczniom duchowych

---

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Załącznik nr 2 - Język polski w szkole podstawowej i gimnazjum i liceum, załącznik nr 4 - Edukacja historyczna i obywatelska w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum (Dz. U. Nr 159, poz. 992 z 2008 r.).

⁷ W październiku 2009 roku stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 18,8%. Patrz: *Informacja o rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w październiku 2009 roku*, Wydział Polityki Rynku Pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, s. 6.

oraz zaprezentowanie materialnych pozostałości świetności naszego kraju będzie najlepszą lekcją nie tylko historii, ale przede wszystkim patriotyzmu.

Organizator wycieczki liczy, iż dzięki uczestnictwu w niej młodzież nie tylko pozna historię swojego kraju poprzez pryzmat dziejów Krakowa i biografów związanych z nim wybitnych postaci, lecz również wyjazd będzie miał znaczący aspekt wychowawczy. Wycieczka turystyczno-dydaktyczna, za jaką można uznać przedstawianą w niniejszej pracy, uczy także zasad współżycia i współdziałania w grupie. Poza tym, iż jest dobrą formą wypoczynku, wyrabia nawyki racjonalnego spędzania czasu wolnego oraz integruje grupę i uczy ją w pewnym stopniu samodzielności⁸. W dobie telewizji, komputerów i Internetu, a także coraz częstszej nadopiekuńczości rodziców w stosunku do swoich dzieci, aspekty te wydają się dość istotne. Wiążą się ściśle z realizowanymi przez szkołę programami: wychowawczym i profilaktycznym.

Udział w takim wyjeździe wpływa na kształtowanie się w uczestnikach właściwych postaw, poglądów i przekonań oraz wartości. Odpowiednio zaplanowana i przeprowadzona wycieczka, dostarczając uczestnikom wielu wrażeń zarówno w sferze poznawczej jak i emocjonalnej, może w bliższej lub dalszej przyszłości mieć istotny wpływ na motywacje uczniów względem wyboru zainteresowań bądź wręcz kierunku studiów i przyszłego zawodu.

Klasowa wycieczka dydaktyczna w założeniu ma kilka celów głównych. Jednym z nich jest danie uczniom możliwości realizacji szkolnego programu nauczania w sposób nietypowy, atrakcyjny, rozbudzający ich ciekawość poznawczą. Odbywa się to poprzez osobisty, jednostkowy, często nacechowany emocjami, kontakt ucznia z różnorodnymi walorami krajoznawczymi. Dzięki temu rozwija się w nim wrażliwość estetyczna. Wspólny wyjazd jest także instrumentem wychowawczym pomagającym

---

⁸ A. Gumowski, *Dlaczego turystyka i krajoznawstwo?*, [w:] *Krajoznawstwo i turystyka w szkole*, praca zbiorowa pod red. A. Gordon, Warszawa 2003, s. 12.

kształtować osobowość uczniów, a zarazem w wielu wypadkach będącym dla nich sprawdzianem ich postawy obywatelskiej i społecznej⁹.

Z celów głównych wynikają cele szczegółowe realizowane podczas konkretnie zaplanowanego wyjazdu. W przypadku wycieczki do Krakowa będą one następujące:

- rozbudzanie wśród uczniów poczucia tożsamości narodowej;
- rozwijanie uczuć patriotycznych;
- wzbudzanie dumy narodowej;
- rozbudzanie w uczestnikach zainteresowania historią własnego kraju;
- zapoznanie uczniów z dziejami byłej stolicy Polski;
- zapoznanie uczniów z biogramami najważniejszych postaci (w sferze polityki i kultury) w historii naszego kraju związanych z Krakowem (m. in. Adam Mickiewicz, Jan Matejko, Tadeusz Kościuszko, Jan Długosz, Czesław Miłosz);
- poznanie najważniejszych, unikatowych w skali światowej, zabytków Krakowa (m. in. Wzgórze Wawelskie, Stare Miasto);
- utrwalenie legend i podań związanych z Krakowem (m. in. podanie o Smoku Wawelskim, legendy związane z Królową Jadwigą);
- integracja wiedzy z różnych dziedzin (m. in. język polski, historia, plastyka, przyroda);
- kształcenie umiejętności wyszukiwania i opracowywania informacji na zadany temat;
- kształcenie umiejętności czytania map i planów;
- kształtowanie w uczniach właściwych zachowań podczas wycieczek i zwiedzania;
- integracja zespołu klasowego (zespołu uczniów – w przypadku uczestników z różnych klas);
- czynne uczestnictwo w kulturze (wyjście do teatru i kina).

---

⁹ K. Zadros, *Wycieczka jako forma edukacji*, [w:] *Wycieczki z klasą. Szkolny przewodnik turystyczny*, t. 1, praca zbiorowa pod red. K. Zadros, Warszawa 2005, s. 26-27.

Rozdział II

Działania w ramach projektu

Organizację każdej wycieczki można podzielić na trzy podstawowe etapy. Pierwszym z nich jest planowanie wycieczki i przygotowywanie się do niej. Następnie jest ona realizowana. W stadium ostatnim następuje jej podsumowanie. Osobą odpowiedzialną za właściwe zaplanowanie i przeprowadzenie wszystkich tych etapów jest wyznaczony przez dyrektora szkoły kierownik wycieczki¹⁰.

Na początku kierownik ustala ramowy program, przygotowuje listę uczestników oraz wybiera opiekunów wycieczki. Po określeniu docelowego miejsca, czasu trwania wycieczki i jej terminu, planuje środek transportu, wskazuje bazę noclegową i żywieniową. Wpisuje te informacje do karty wycieczki, którą wraz z listą uczestników, musi zatwierdzić dyrektor szkoły. Należy pamiętać, iż na udział uczniów w wycieczce muszą wyrazić pisemną zgodę ich rodzice (prawni opiekunowie), a kierownik jest zobligowany do jej uzyskania. Wszyscy uczestnicy wyjazdu powinni być ubezpieczeni od następstw nieszczęśliwych wypadków. W przypadku wycieczki, podczas której przewiduje się zwiedzanie obiektów, należy dokonać odpowiednio wcześniejszej rezerwacji wejść.

Przygotowywanie wycieczki szkolnej winno rozpocząć się na tyle wcześnie, aby uczniowie, rodzice i nauczyciele mogli się

---

¹⁰ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr 135, poz. 1516 z 2001 r) dyrektor szkoły wyznacza kierownika wycieczki lub imprezy spośród pracowników pedagogicznych szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki.

do niej przygotować, zarówno organizacyjnie jak i merytorycznie¹¹. Istotne jest również takie zaplanowanie celów i trasy wycieczki, aby w jak największym stopniu korespondowała ona z treściami edukacyjnymi, wychowawczymi i profilaktycznymi realizowanymi w placówce. Należy pamiętać, że uczestnicy wycieczki oraz ich rodzice (prawni opiekunowie) winni znać jej cele, trasę, program, wstępny kosztorys, regulamin wycieczki oraz obowiązujące podczas niej zasady bezpieczeństwa. Wskazane byłoby również przygotowanie uczestnikom listy rzeczy, które muszą zabrać ze sobą.

W związku z powyższym, w przypadku wyjazdu do Krakowa¹² kierownik wycieczki winien zadbać o to, aby w jej merytoryczne przygotowanie włączyło się jak najwięcej nauczycieli. Zakładając, iż tak będzie, proponuje się przeprowadzenie z uczniami następujących działań:

- poznawanie historii Krakowa oraz planowanych do odwiedzenia miejsc,
- przypomnienie i omówienie krakowskich podań i legend,
- poznawanie biogramów wybitnych postaci związanych z Krakowem,
- opracowanie regulaminów bezpiecznego zachowania się w trakcie wyjazdu i regulaminów zwiedzania obiektów historycznych,
- omówienie zasad bezpieczeństwa wraz z przykładami możliwych niepożądanych sytuacji,
- nauka korzystania z mapy miasta.

Działania te mogą się odbywać w trakcie zajęć lekcyjnych z języka polskiego, historii, plastyki, informatyki lub godzin do dyspozycji wychowawcy bądź zajęć pozalekcyjnych. Wskazane, aby w ich realizacji

---

¹¹ W części szkół kilkudniowe wycieczki szkolne planuje się już na początku danego roku szkolnego, po konsultacjach z uczniami i rodzicami i wpisuje do planu pracy szkoły uchwalanego na dany rok szkolny przez radę pedagogiczną. Praktyka ta pozwala wszystkim zainteresowanym na właściwe i terminowe przygotowanie się do wyjazdu we wszystkich jej aspektach.

¹² Informacje o zabytkach Krakowa, związanych z miastem podaniach oraz sławnych osobach można znaleźć m. in. w następujących (przykładowych) publikacjach: J. Adamczewski, *Kraków osobliwy*, Kraków 1996; J. Bronowski, *Kraków*, Bielsko-Biała 2008; L. Ludwikowski, *Kraków i okolice*, Warszawa 1978; J. Roszko, *Collegium Maius i jego lokatorzy*, Kraków 1983; M. Rożek, *Kraków. Przewodnik historyczny*, Wrocław 1997.

wykorzystać metody aktywizujące. Uczniowie mogą wykonać np.: albumy bądź prezentacje multimedialne poświęcone historii Krakowa i jego zabytkom lub prezentujące biogramy wybranych postaci. Korzystając z mapy miasta mogą zaplanować trasy przejścia do poszczególnych zabytków wraz z czasami ich przebycia. Takie merytoryczne przygotowanie się do wycieczki, w które będą również zaangażowani emocjonalnie, pozwoli im na pełniejsze i bardziej świadome uczestnictwo w wyjeździe. Mając przeświadczenie o współorganizacji wycieczki, będą się czuli bardziej odpowiedzialni za jej powodzenie.

Przygotowując wyjazd, kierownik wycieczki opracowuje szczegółowy harmonogram wycieczki. Powinien w nim uwzględnić jak najbardziej dokładny podział czynności oraz czas ich realizacji, najlepiej według rozkładu minutowego¹³. Przedstawiony poniżej szczegółowy harmonogram trwającej 5 dni wycieczki do Krakowa uwzględnia czas odpoczynku, posiłków, zwiedzania miasta wraz ze wstęпами do obiektów historycznych oraz wyjścia do teatru, kina, ogrodu zoologicznego, rejs statkiem po Wiśle oraz zabawy integracyjne.

Uczniowie uczestniczący w wycieczce zostaną zakwaterowani w Krakowie w Schronisku Młodzieżowym PTSM, ul. Oleandry 4. Tam również będą spożywać posiłki. Do Krakowa dojadą pociągiem. Po mieście grupa będzie się przemieszczać środkami komunikacji miejskiej bądź piechotą.

Szczegółowy harmonogram wycieczki z podziałem na dni i godziny

Dzień 1:

19.20 – zbiórka uczestników wycieczki na dworcu Olsztyn Główny;

19.50 – wyjazd pociągiem z Olsztyna.

---

¹³ E. Kacprzak, *Szkolne wycieczki*, [w:] *Wycieczki z klasą. Szkolny przewodnik turystyczny*, t. 2, praca zbiorowa pod red. E. Kacprzak, Warszawa 2006, s. 36.

Dzień 2:

- 5.57 – przyjazd do Krakowa (stacja Kraków Główny);
- 6.20 – 6.50 – zakwaterowanie w Schronisku Młodzieżowym PTSM;
- 6.50 – 7.30 – toaleta poranna;
- 7.30 – 8.00 – śniadanie;
- 8.00 – 11.30 – zwiedzanie Starego Miasta: Sukiennice, pomnik Adama Mickiewicza, średniowieczne kamienice, tablica poświęcona Tadeuszowi Kościuszce;
- 11.30 – 12.30 – zwiedzanie Bazyliki Mariackiej oraz oglądanie ołtarza Wita Stwosza;
- 12.30 – 14.00 – zwiedzanie Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- 14.00 – 15.30 – obiad;
- 15.30 – 17.00 – zwiedzanie oddziału Muzeum Historycznego Miasta Krakowa mieszczącego się w Pałacu Krzysztofora;
- 17.00 – 18.00 – spacer po Rynku Głównym;
- 18.00 – 19.00 – kolacja;
- 19.00 – 21.00 – zabawy integracyjne;
- 21.00 – 21.30 – toaleta wieczorna;
- 21.30 – 7.00 – cisza nocna.

Dzień 3:

- 7.00 – pobudka;
- 7.00 – 7.30 – toaleta poranna;
- 7.30 – 8.00 – śniadanie;
- 8.00 – 9.00 – spacer krakowskimi Plantami;
- 9.00 – 12.00 – zwiedzanie Bazyliki Katedralnej na Wawelu: Katedra, Dzwon Zygmunta, Krypta Wieszców, Groby Królewskie; wejście do Muzeum Katedralnego, Smocza Jama;
- 12.00 – 14.00 – rejs statkiem po Wiśle;

14.00 – 15.30 – obiad;
15.30 – 16.00 – spacer ulicą Floriańską: Brama Floriańska i fragment Drogi Królewskiej;
16.00 – 17.00 – zwiedzanie oddziału Muzeum Miasta Krakowa mieszczącego się w Domu Jana Matejki;
17.00 – 18.00 – zwiedzanie Barbakanu;
18.00 – 19.00 – kolacja;
19.00 – 21.30 – oglądanie spektaklu w Teatrze im. Juliusza Słowackiego;
21.30 – 22.00 – toaleta wieczorna;
22.00 – 7.00 – cisza nocna.

Dzień 4:

7.00 – pobudka;
7.00 – 7.30 – toaleta poranna;
7.30 – 8.00 – śniadanie;
8.00 – 14.00 – dojazd i zwiedzanie Ogrodu Zoologicznego, quiz przyrodniczy;
14.00 – 15.30 – obiad;
15.30 – 18.00 – spacer ulicami krakowskiego Kazimierza, zwiedzanie Klasztoru Paulinów na Skałce (bazylika i Krypta Zasłużonych, Sádzawka św. Stanisława);
18.00 – 19.00 – kolacja;
19.00 – 21.30 – wyjście do kina.;
21.30 – 22.00 – toaleta wieczorna;
22.00 – 7.00 – cisza nocna.

Dzień 5:

7.00 – pobudka;
7.00 – 7.30 – toaleta poranna;

- 7.30 – 8.00 – śniadanie;
- 8.00 – 8.30 – przygotowanie do wyjazdu, wykwaterowanie;
- 8.30 – 11.00 – zwiedzanie Zamku Królewskiego na Wawelu (Skarbiec Koronny i Zbrojownia, Reprezentacyjne Komnaty Królewskie, Prywatne Apartamenty Królewskie);
- 11.00 – 12.00 – udanie się na dworzec i wyjazd z Krakowa (stacja Kraków Główny);
- 20.52 – przyjazd uczestników wycieczki do Olsztyna (stacja Olsztyn Główny).

Ostatnim, bardzo istotnym etapem jest podsumowanie i rozliczenie wyjazdu. Rodziców na zebraniu trzeba zapoznać ze stopniem zrealizowania zaplanowanych działań oraz przedstawić im rzeczywiste, udokumentowane koszty wycieczki dokonując z nimi ich rozliczenia. Można też zebrać uwagi i wnioski dotyczące organizacji wyjazdu. Z uczniami na temat przebiegu wycieczki nauczyciel ma możliwość porozmawiania na lekcji wychowawczej. Mogą się wypowiedzieć, czy wyjazd spełnił ich oczekiwania, co im się podobało, co zaś należałoby zmienić. Jeżeli atmosfera będzie sprzyjała szczerym wypowiedziom, taka wymiana myśli pomoże zorientować się, czego młodzież oczekuje po tego typu wyjazdach. Zebrane uwagi mogą pomóc w uniknięciu błędów i niedociągnięć podczas kolejnych wyjazdów.

Trzeba pamiętać, iż pełna realizacja założeń wycieczki będzie miała miejsce wtedy, gdy inni nauczyciele w szkole będą poinformowani o stopniu zrealizowania jej programu. Dzięki temu będą mogli powiązać zdobyte przez uczniów informacje z programem nauczania i wykorzystać je w czasie przeprowadzanych przez siebie lekcji¹⁴.

---

¹⁴ K. Zadros, *Wycieczka jako...*, s. 32.

Rozdział III

Efekty podejmowanych działań

Znajomość własnej ojczyzny i jej historii jest zarówno obowiązkiem jak i wartością, którą szkoła powinna odkrywać przed uczniami. Przekazywanie dzieciom i młodzieży wiedzy o Polsce, jej dziejach i osobach, zapewnienie możliwości bezpośredniego obcowania z dziedzictwem narodowym, służy kształtowaniu narodowej i obywatelskiej świadomości. Dzięki temu dąży się do wychowywania młodzieży w poczuciu patriotyzmu oraz pozytywnie wpływa na relacje w grupie uczniów. Wycieczka do Krakowa spełnia te założenia.

W efekcie uczestniczenia w niej uczniowie poznają dokładnie historię najważniejszych zabytków Krakowa i osobiście je zobaczą. Poznają legendy związane z miastem (podanie o Skubie, legendę o stopce królowej Jadwigi czy opowieść o Lajkoniku i przerwanym hejnale) oraz biografie znanych osób tam mieszkających lub związanych z Krakowem (np.: Jan Matejko, Wit Stwosz, Tadeusz Kościuszko, Czesław Miłosz oraz Karol Wojtyła). Zanim jednak tam pojedą, podczas zajęć lekcyjnych będą przyswajać wiadomości na temat miasta, uczyć się korzystania z planu, wyszukiwać i selekcjonować informacje. Biorąc aktywny udział w przygotowywaniu się do wyjazdu zaangażują się również emocjonalnie. Dzięki takiej postawie będą o wiele bardziej otwarci na przekazywaną im wiedzę.

Poprzez możliwość osobistego zobaczenia zabytków Krakowa, pobycie w miejscu, w którym żyli i tworzyli sławni Polacy, przekazywana uczniom na lekcjach historii, plastyki czy języka polskiego wiedza nie będzie już tylko wyłącznie suchą wiedzą książkową. W uczniach wzrośnie poczucie narodowej tożsamości i dumy z faktu bycia Polakiem. Być może u niektórych uczniów rozbudzi to ciekawość poznawczą, nowe zainteresowania lub może w przyszłości mieć pośredni (lub bezpośredni) wpływ na wybór zawodu.

W przypadku uczestnictwa w wyjeździe uczniów ze wsi bądź małych miejscowości istotnym rezultatem będzie podniesienie poczucia własnej wartości u uczniów mniej zdolnych, na co dzień często izolowanych przez zespół klasowy. Uczniowie z takich miejscowości mają ograniczony dostęp do teatru czy kina. W związku z tym możliwość obejrzenia spektaklu w słynnym teatrze czy pobyt w kinie lub ogrodzie zoologicznym, a także rejs statkiem będzie otwierać tych młodych ludzi na nowe doświadczenia. W istotny sposób będzie to przeciwdziałać zamknięciu uczniów w ich lokalnym środowisku i uczyć ich w przyszłości mobilności. Jest to jednak efekt, który będzie zauważalny w dalszej perspektywie.

Ważna jest również bieżąca weryfikacja realizacji celów wycieczki. Aby to sprawdzić, uczniowie mogą przed wyjazdem wypełnić ankietę sprawdzającą ich wiedzę o piastowskiej stolicy. Porównanie wyników tej samej ankiety wypełnionej przez respondentów po powrocie, pozwoli na sprawdzenie przyrostu ich wiedzy. Będzie ona zresztą sprawdzana i weryfikowana już w trakcie wycieczki, chociażby poprzez zaplanowany quiz przyrodniczy podczas pobytu grupy w ogrodzie zoologicznym.

Efekty wychowawcze zmierzające do integracji zespołu ujawnią się już w trakcie gier i zabaw integracyjnych, a także po powrocie we wzajemnych relacjach uczniów w zespole klasowym i na linii nauczyciel-uczeń. W tym celu można np.: zachęcić uczniów, aby pracując w grupach wykorzystali zdobytą wiedzę, przywiezione ze sobą z wycieczki materiały promocyjne oraz wykonane zdjęcia do opracowania kronik, prezentacji, gazetek ściennych dotyczących wyjazdu. Pozwoli to nie tylko na utrwalenie konkretnych wiadomości, ale również na obserwację zmian w zespole uczniowskim danej klasy¹⁵.

---

¹⁵ I. Janowski, *Wycieczki szkolne*, Kielce 2002, s. 47.

ZAKOŃCZENIE

Dokonując podsumowania należy podkreślić, że turystyka i krajoznawstwo, a więc także i wycieczki szkolne odgrywają znaczącą rolę w szkolnym procesie dydaktyczno-wychowawczym. Poza wiedzą uzyskaną w sposób bezpośredni, podpartą często emocjonalnym przeżyciem, biorąc udział w wycieczce uczniowie zdobywają życiowe doświadczenia sprawdzając się w praktycznym działaniu.

Wyjazd staje się dla nich także formą wypoczynku i rekreacji, podczas którego integrują się, uczą się tolerancji i wzajemnej akceptacji oraz odpoczywają od szkolnej codzienności. Ponadto, podczas zaprezentowanej w powyższej pracy wycieczce do Krakowa, uczniowie poznając polskie dziedzictwo narodowe, biorą udział w lekcji patriotyzmu. Należy zaś pamiętać, że myślą przewodnią polskiego krajoznawstwa zawsze było rozbudzanie w młodzieży uczuć patriotycznych.

W dobie obserwowanego dziś wokół kryzysu wartości, każda możliwość budowania polskiej tożsamości powinna być przez szkołę skrzętnie wykorzystywana. Bez tych doświadczeń młody człowiek będzie miał wielką trudność ze zbudowaniem swojej tożsamości regionalnej, a w konsekwencji wypracowania w sobie postawy odpowiedzialności za swoje miejsce na Ziemi, w którym przyszło lub przyjdzie mu żyć.

LITERATURA

Adamczewski J., *Kraków osobliwy*, Kraków 1996.

Bronowski J., *Kraków*, Bielsko-Biała 2008.

Gumowski A., *Dlaczego turystyka i krajoznawstwo?*, [w:] *Krajoznawstwo i turystyka w szkole*, praca zbiorowa pod red. A. Gordon, Warszawa 2003, s. 11-13.

Gumowski A., *Zadania dydaktyczno-wychowawcze krajoznawstwa i turystyki wynikające z podstaw programowych*, [w:] *Krajoznawstwo i turystyka w szkole*, praca zbiorowa pod red. A. Gordon, Warszawa 2003, s. 14–18.

[Http://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_Miasto_w_Krakowie](http://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_Miasto_w_Krakowie).

Informacja o rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w październiku 2009 roku, Wydział Polityki Rynku Pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie.

Janowski I., *Wycieczki szkolne*, Kielce 2002.

Kacprzak E., *Szkolne wycieczki*, [w:] *Wycieczki z klasą. Szkolny przewodnik turystyczny*, t. 2, praca zbiorowa pod red. E. Kacprzak, Warszawa 2006, s. 34-40.

Ludwikowski L., *Kraków i okolice*, Warszawa 1978.

Roszko J., *Collegium Maius i jego lokatorzy*, Kraków 1983.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr 135, poz. 1516 z 2001 r).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (projekt).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Załącznik nr 2 - Język polski w szkole podstawowej i gimnazjum i liceum, załącznik nr 4 - Edukacja historyczna i obywatelska w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum (Dz. U. Nr 159, poz. 992 z 2008 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne ((Dz. U. Nr 57, poz. 358 z 1997 r.).

Rożek M., *Kraków. Przewodnik historyczny*, Wrocław 1997.

Zadros K., *Wycieczka jako forma edukacji*, [w:] *Wycieczki z klasą. Szkolny przewodnik turystyczny*, t. 1, praca zbiorowa pod red. K. Zadros, Warszawa 2005, s. 24-34.

ZAŁĄCZNIKI

1. Karta wycieczki.
2. Lista uczestników wycieczki.
3. Wzór pisemnej zgody rodziców (prawnych opiekunów) ucznia na udział ich dziecka w wycieczce.
4. Regulamin bezpieczeństwa i zachowania się na wycieczce.

(Pieczęć adresowa szkoły)

KARTA WYCIECZKI¹⁶

1. **Cel i założenia programowe wycieczki** – *Głównymi celami wycieczki jest poznanie historii Krakowa oraz jego głównych zabytków. Uczestnicy zwiedzą m. in.: Bazylikę Mariacką, Sukiennice oraz Barbakan i Wawel. Poznają legendy i podania związane z tym miastem oraz biogramy wybitnych osób mieszkających tam w przeszłości lub z tym miastem związanych. Obejrzą w teatrze przedstawienie oraz film w kinie, ponadto w ramach obcowania z kulturą będą podziwiać malarstwo Jana Matejki w muzeum jego imienia. W ramach wypoczynku odwiedzą ogród zoologiczny i odbędą rejs statkiem po Wiśle, a także będą uczestniczyć w grach i zabawach integracyjnych.*
2. **Trasa wycieczki** – *Olsztyn – Kraków – Olsztyn.*
3. **Termin** –
4. **Ilość dni** – *5 dni.*
5. **Klasa (grupa)** – *uczniowie od klasy VI szkoły podstawowej do III klasy gimnazjum.*
6. **Liczba uczestników** – *25 uczniów, 2 opiekunów.*
7. **Kierownik wycieczki (imię i nazwisko)** – *1* –
8. **Liczba opiekunów** – *2*
9. **Środek lokomocji** – *pociąg.*
9. **Adres punktu noclegowego i żywieniowego** – *Schronisko Młodzieżowe PTSM, ul. Oleandry 4, Kraków.*

Oświadczenie

W poczuciu odpowiedzialności za bezpieczeństwo życia i zdrowia powierzonych mojej opiece dzieci na czas trwania wycieczki oświadczam, że znane mi są przepisy dotyczące zasad bezpieczeństwa na wycieczkach dla dzieci i młodzieży i zobowiązuję się do ich bezwzględного przestrzegania.

---

¹⁶ Wzór karty wycieczki jest załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. Nr 135, poz. 1516 z 2001 r.).

Opiekunowie grupy

_____
_____
(Imię i nazwisko opiekuna)

_____
_____
(Czytelny podpis opiekuna)

_____
_____
(Czytelny podpis kierownika wycieczki)

Harmonogram wycieczki

Data, godzina	Ilość km	Miejscowość	Program
<u>Dzień 1:</u>			
19.20		Olsztyn	– zbiórka uczestników wycieczki na dworcu Olsztyn Główny;
19.50		Olsztyn	– wyjazd pociągiem z Olsztyna.
<u>Dzień 2:</u>			
5.57		Kraków	– przyjazd do Krakowa (stacja Kraków Główny);
6.20 – 6.50			– zakwaterowanie w Schronisku Młodzieżowym PTSM;
6.50 – 7.30			– toaleta poranna;
7.30 – 8.00			– śniadanie;
8.00 – 11.30			– zwiedzanie Starego Miasta: Sukiennice, pomnik Adama Mickiewicza, średniowieczne kamienice, tablica poświęcona Tadeuszowi Kościuszce;
11.30 – 12.30			– zwiedzanie Bazyliki Mariackiej oraz oglądanie ołtarza Wita Stwosza;
12.30 – 14.00			– zwiedzanie Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego;
14.00 – 15.30			– obiad;
15.30 – 17.00			– zwiedzanie oddziału Muzeum Historycznego Miasta Krakowa mieszczącego się w Pałacu Krzysztofory;
17.00 – 18.00			– spacer po Rynku Głównym;
18.00 – 19.00			– kolacja;
19.00 – 21.00			– zabawy integracyjne;
21.00 – 21.30			– toaleta wieczorna;
21.30 – 7.00			– cisza nocna.
<u>Dzień 3:</u>			
7.00		Kraków	– pobudka;
7.00 – 7.30			– toaleta poranna;
7.30 – 8.00			– śniadanie;

Data, godzina	Ilość km	Miejscowość	Program
8.00 – 9.00 9.00 – 12.00			– spacer krakowskimi Plantami; – zwiedzanie Bazyliki Katedralnej na Wawelu: Katedra, Dzwon Zygmunta, Krypta Wieszczów, Groby Królewskie; wejście do Muzeum Katedralnego, Smocza Jama;
12.00 – 14.00			– rejs statkiem po Wiśle;
14.00 – 15.30			– obiad;
15.30 – 16.00			– spacer ulicą Floriańską: Brama Floriańska i fragment Drogi Królewskiej;
16.00 – 17.00			– zwiedzanie oddziału Muzeum Miasta Krakowa mieszczącego się w Domu Jana Matejki;
17.00 – 18.00			– zwiedzanie Barbakanu;
18.00 – 19.00			– kolacja;
19.00 – 21.30			– oglądanie spektaklu w Teatrze im. Juliusza Słowackiego;
21.30 – 22.00			– toaleta wieczorna;
22.00 – 7.00			– cisza nocna.
<u>Dzień 4:</u>			
7.00		Kraków	– pobudka;
7.00 – 7.30			– toaleta poranna;
7.30 – 8.00			– śniadanie;
8.00 – 14.00			– dojazd i zwiedzanie Ogrodu Zoologicznego, quiz przyrodniczy;
14.00 – 15.30			– obiad;
15.30 – 18.00			– spacer ulicami krakowskiego Kazimierza, zwiedzanie Klasztoru Paulinów na Skałce (bazylika i Krypta Zasłużonych, Sadzawka św. Stanisława);
18.00 – 19.00			– kolacja;
19.00 – 21.30			– wyjście do kina;
21.30 – 22.00			– toaleta wieczorna;
22.00 – 7.00			– cisza nocna.
<u>Dzień 5:</u>			
7.00		Kraków	– pobudka;
7.00 – 7.30			– toaleta poranna;
7.30 – 8.00			– śniadanie;
8.00 – 8.30			– przygotowanie do wyjazdu, wykwaterowanie;
8.30 – 11.00			– zwiedzanie Zamku Królewskiego na Wawelu (Skarbiec Koronny

Data, godzina	Ilość km	Miejscowość	Program
11.00 – 12.00 20.52		Olsztyn	i Zbrojownia, Reprezentacyjne Komnaty Królewskie, Prywatne Apartamenty Królewskie); – udanie się na dworzec i wyjazd z Krakowa (stacja Kraków Główny); – przyjazd uczestników wycieczki do Olsztyna (stacja Olsztyn Główny).

Zatwierdzam

_____
(Pieczęć i podpis dyrektora szkoły)

_____, dnia _____ r.
(Miejscowość, data)

(Pieczęć adresowa szkoły)

LISTA UCZESTNIKÓW WYCIECZKI

L.p.	Nazwisko i imię	PESEL	Adres	Telefon do rodziców (prawnych opiekunów)	Uwagi
1.					
2.					
3.					

Informacja o ubezpieczycielu i numerze polisy –

(Podpis kierownika wycieczki)

(Pieczęć i podpis dyrektora szkoły)

_____, dnia _____ r.

(Miejscowość, data)

**WZÓR PISEMNEJ ZGODY RODZICÓW (PRAWNYCH
OPIEKUNÓW) UCZNIĄ NA UDZIAŁ ICH DZIECKA
W WYCIECZCE**

**OŚWIADCZENIE RODZICÓW
(PRAWNYCH OPIEKUNÓW UCZNIĄ)**

Wyrażam zgodę na uczestnictwo mojego dziecka _____
_____ w wycieczce szkolnej do Krakowa
organizowanej przez _____
_____ w dniach
_____ oraz zobowiązuję się do pokrycia jej kosztów
i kosztów związanych ze zniszczeniami podczas wycieczki powstałymi
z winy mojego dziecka.

Jednocześnie oświadczam, że znany jest mi „Regulamin bezpieczeństwa
i zachowania się na wycieczkach szkolnych” obowiązujący
na w/w wycieczce.

_____
(Czytelny podpis rodzica/prawnego opiekuna)

_____, dnia _____ r.
(Miejscowość, data)

REGULAMIN BEZPIECZEŃSTWA I ZACHOWANIA SIĘ NA WYCIECZCE

1. Uczestnik wycieczki musi mieć zawsze przy sobie legitymację szkolną.
2. Należy ściśle przestrzegać regulaminu wycieczki i realizować wszystkie polecenia kierownika i opiekunów wycieczki związane z jej realizacją.
3. Podczas wycieczki należy zachowywać się w sposób zdyscyplinowany i kulturalny.
4. Podczas posiłków obowiązuje ład, porządek i kulturalne zachowanie.
5. Bez wiedzy kierownika lub opiekunów wycieczki nie wolno oddalać się od grupy pod żadnym pozorem.
6. Obowiązuje punktualne przychodzenie na zbiórki.
7. Należy zabrać odpowiednie ubranie, dostosowane do słonecznej i deszczowej pogody.
8. Zabrania się kupowania i spożywania alkoholu, palenia papierosów i zażywania narkotyków.
9. Podczas chodzenia piechotą należy ściśle przestrzegać zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym (właściwe przechodzenie przez jezdnię i poruszanie się pieszo po drodze publicznej).
10. W trakcie jazdy autobusem:
  - a) podczas podjeżdżania autobusu należy stać daleko od krawężnika,
  - b) do autobusu należy podchodzić spokojnie, nie podbiegać,
  - c) po wejściu do autobusu należy skasować bilet i go schować,
  - d) w czasie jazdy zachowujemy się cicho i kulturalnie.
11. W czasie jazdy pociągiem:
  - a) nie wolno wychylać się przez okno,
  - b) nie wolno stać blisko drzwi,
  - c) nie wolno bez potrzeby opuszczać przedziału,
  - d) udając się do ubikacji należy powiadomić o tym kierownika bądź opiekuna wycieczki,
  - e) w przedziale należy zachowywać się kulturalnie, nie rozmawiać podniesionym głosem i nie śmiecić.
12. Nie wolno samemu opuszczać miejsca zakwaterowania.

13. Zabrania się posiadania zapalek, zapałniczek i niebezpiecznych narzędzi.
14. Każdy uczestnik wycieczki sam odpowiada za swoje przedmioty typu: aparat fotograficzny, telefon komórkowy, mp3, mp4.
15. Za szkody powstałe w wyniku umyślnego działania uczestnika wycieczki finansowo odpowiadają rodzice (prawni opiekunowie) uczestnika wycieczki.
16. Wszelkie decyzje o zmianie programu wycieczki podejmuje, po konsultacji z opiekunami, kierownik wycieczki.

Zobowiązuję się do przestrzegania regulaminu wycieczki do Krakowa zorganizowanej przez _____ w dniach _____

L. p.	Imię i nazwisko uczestnika wycieczki	Podpis rodzica (prawnego opiekuna)	Podpis uczestnika wycieczki
1.			
2.			
3.			